

Naročnina za Jugoslavijo: celoletno 180 din (za inozemstvo: 210 din), za 1/2 leta 90 din, za 1/4 leta 45 din, mesečno 15 din. Tedenska izdaja za celo leto 50 din. Plača in toži se v Ljubljani.

Uredništvo: Ljubljana, Gregorčičeva ulica 23. Tel. 25-52. Uprava: Gregorčičeva ul. 27. Tel. 47-61. Rokopisov ne vračamo. — Račun pri poštni hranilnici v Ljubljani št. 11.953.

Časopis za trgovino, industrijo, obrt in denarništvo

Izhaja vsak ponedeljek, sredo in petek

Ljubljana, ponedeljek 12. septembra 1938

Cena posamezni številki din 1'50

Napravite konec tej neenakopravnosti

Ponovno smo že opozorili na katastrofalne posledice, ki morajo nastati za Slovenijo, če bi se še nadaljevalo preseljevanje industrije in delniških družb v Beograd in druge južne ter vzhodne kraje. Kajti Slovenija je kot agrarno pasivna dežela na industrijo navezana in celj okraj žive le od industrije. Tako ves gorenjski kot od KID, ves trboveljski revir od premogovnikov TPD, velik del Maribora od tekstilne industrije itd. Če bi navedeni kraji te svoje industrije izgubili, potem jih čaka neizogibno gospodarski polom najhujše vrste.

Čeprav je morda res, da so tudi slovenske občine same nekaj krive, če niso znale pritegniti dovolj industrije v svoje kraje ali če so tudi nekaj krive na preseljevanju industrije iz Slovenije, vendar je njih krivda čisto malenkostna v primeru z onimi glavnimi vzroki preseljevanja. In eden teh glavnih vzrokov je davčna neenakost, ki vlada v naši državi.

Ta se ne kaže le v tem, da vlada v Sloveniji tako rigorozna davčna praksa, kakor nikjer v državi in da zaradi nje plačuje Slovenija procentualno mnogo več državnih davkov ko druge pokrajine, temveč se kaže posebno drastično v samoupravnih davščinah. Druge banovine namreč prejema velike državne dotacije, Slovenija pa je skoraj brez njih. To se posebno jasno vidi pri razdelitvi dohodkov iz fonda prometnega davka in iz fonda banovinskih trošarin na posamezne banovine. Slovenija dobi teh dohodkov le 7% vseh svojih proračunskih izdatkov, savska 9,5%, donavska 14%, vardarska 31,5%, moravska 36,5%, drinska 38%, primorska 45%, zetska 50% in vrbaska celo 61% vseh svojih izdatkov. Naravno je, da zaradi tako visoke dotacije ni treba favoriziranim banovinam nalagati na davkoplacevalce tako visokih doliad, kakor pa morajo to storiti nefavorizirane, zlasti pa najbolj prikrajšana dravska banovina. Še posebej na konju pa so davkoplacevalci v Beogradu, ki sploh ne plačujejo nobenih banovinskih doliad.

Jasno je, da imajo vsa podjetja, ki so v Beogradu, zaradi te davčne prednosti mnogo lažje stališče ko podjetja v Sloveniji. Zato je tudi naravno, če vsa podjetja silijo v Beograd, ker so s tem znatno znižala svoje davčne obveznosti. Tako je Slovenija zaradi te krivične razdelitve dohodkov iz fonda prometnega davka in fonda banovinskih trošarin udarjena kar dvakrat: 1. dobi zaradi te krivice manj dohodkov in mora zato sama plačevati višje davke, 2. pa še izgublja industrijo, ki se zaradi tako nastale davčne preobremenjenosti Slovenije seli v davčno manj obremenjene kraje.

Tej dvakratni krivici, ki jo trpi Slovenija, je treba napraviti konec. Ne le zato, ker je vsaka krivica zločin nad državo, ki more sloneti le na absolutni pravičnosti do vseh državljanov in do vseh pokrajin, temveč tudi zato, ker se zaradi te krivice izpodkopavajo gospodarski fundamenti Slovenije. Danes se začenja v Beogradu konferenca gospodarskih zbornic zaradi pravilne razdelitve skup-

nih banovinskih dohodkov. Slovenija mora tej konferenci posvetiti največjo pozornost in z vso odločnostjo podpreti zahtevo, da se državne dotacije banovinam pravično razdele. Kako pa se naj to zgodi, o tem je izdelala zagrebska trg.-industrijska zbornica zelo dober predlog, kateremu se je pri-

družila tudi ljubljanska Zbornica za TOI.

Ceprav se smatrajo zadeve, ki jih obravnavajo gospodarske zbornice navadno le kot stvar gospodarskih stanov, je treba v tem primeru naglasiti, da zahteva po pravični razdelitvi drž. dotacij iz prejemljenih fondov nikakor ni le zadeva gospodarskih stanov, tem-

več vse Slovenije, ker vsa Slovenija trpi zaradi te krivice.

Glasno in odločno mora zato tudi vsa slovenska javnost zahtevati, da se državne dotacije pravično razdele in da se ne omogočuje več preseljevanje industrij v južne in vzhodne kraje s pomočjo skrajno krivične davčne neenakopravnosti.

Silna zadolžitev železničarjev Za vestno službo treba dati tudi pošteno plačo

Vselej, kadar so bile naše železnice nenadoma postavljene pred veliko nalogo, so morali najkompetentnejši činitelji priznati, da so svojo nalogo izvedle odlično. In izvedle so jo odlično predvsem zato, ker so vsi nameščenci železnice brez izjeme, uradniki ko nižji uslužbenci in delavci, storili več, kakor je bila njihova stroga uradna dolžnost. Posebno pa treba poudariti zaslužno delo železniškega osebja v Sloveniji, saj je bilo že ponovno poudarjeno in dokazano, da ni nikjer v državi železniško osebje tako obremenjeno s službo ko v Sloveniji.

Kljub vsemu svojemu vestnemu delu in kljub vsem pohvalam za svoje delo pa železniško osebje ni moglo prejeti tudi praktičnega priznanja, da bi se zboljšali njihovi prejemki. Posledica tega je, da so železničarji popolnoma nezadostno plačani in nadaljnja nujna posledica je, da so izredno zadolženi. Ti njih dolgovi pa še naprej rastejo, ker je pač izključeno, da bi pri sedanjih nizkih plačah mogli poravnati stare dolgove, pri tem pa kriti vse svoje tekoče potrebe. Resnica je ta, da ne zadostujejo plače železničarjev niti za tekoče nujne izdatke, da se morajo zato sproti znova zadolževati in da morejo stare dolgove plačevati le z najemanjem novih dolgov.

Zadolžitev železničarjev zato katastrofalno raste.

Kako silno je ta zadolžitev že narasla, dokazujejo naslednje številke.

Samo mariborski železničarji imajo naslednje dolgove:

1. pri Kreditni zadrugi drž. uslužbencev na Rotovškem trgu din 1,642.265—;
2. pri Kreditni zadrugi železniških uslužbencev din 3,447.093—;
3. pri Delavskem hranilnem in posojilnem društvu din 3,107.623;
4. pri Nabavljalni zadrugi železničarjev din 2,890.000—;
5. pri Nabavljalni zadrugi drž. uslužbencev din 1,200.000—;
6. pri Jugoslovanski hranilnici din 270.000—;
- in 7. pri Krekovi posojilnici din 95.000—.

Skupno torej din 12,261.981—.

Nad 12 milijonov din imajo dolga samo mariborski železničarji. To je tako velikanska vsota, da že kriči o bedi železničarjev. Ta vsota pa tudi najresneje opominja vse odgovorne činitelje, da treba nekaj storiti za zboljšanje gmotnega položaja železničarjev, ker bo sicer vesposlošna izrpanost železničarjev avtomatično povzročila motnje v železniškem prometu. Če bi pa do njih prišlo, potem bi težko trpelo vse naše narodno gospodarstvo in zato je tudi v interesu gospodarstva, da se prejemki železničarjev zboljšajo.

Zato tudi kot gospodarsko glasilo nujno priporočamo, da se zahteve železničarjev čim prej upo-

števacjo in izvedejo ter njih prejemki zboljšajo.

Pri tej priliki pa bi pripomnili še nekaj. Pri zagovarjanju privilegijev nabavljanih in konsumnih zadrž se je dostikrat trdilo, da so ti privilegiji upravičeni zato, ker se z njimi gmotni položaj drž. nameščencev, zlasti pa železničarjev zboljšuje.

Statistika o zadolženosti železničarjev jasno dokazuje, da ta trditev ne drži. Ti privilegiji so za večino železničarjev brez pomena, dasi ne tajimo, da nekaterim znatno pomagajo. Toda ti nekateri so le izjema, ki potrjuje pravilo.

Železničarji in drugi drž. nameščenci ne potrebujejo privilegijev, temveč boljše plače in samo

tako se bo zboljšal njih gmotni položaj. S privilegiji se ustvarja le slaba kri, ker so privilegiji za vse one, ki so brez njih, očitna krivica. Zato proč privilegije, a boljše plače vsem in s tem bo vsem najbolj ustrezno.

Ponavljamo: Železniško osebje je v Sloveniji tako obremenjeno in poleg tega tako nezadostno plačano, da je ogrožen nemoten razvoj prometa. Zato je tudi v interesu železniške uprave same in vsega gospodarstva, da se gmotni položaj železničarjev z zvišanjem njih prejemkov zboljša.

Apeliramo zato na odločilne činitelje, da to tudi store in dajo železničarjem za njih vestno službo ne le platonična, temveč tudi praktična priznanja!

Nervoznost onstran meje

Forsirano spravlanje poljskih pridelkov pod streho

Že tri tedne je opažati na avstrijski ozir. nemški strani meje precejšnjo nervoznost, ki se zlasti očituje na deželi. Oblastva so dala nalog, da morajo biti poljski pridelki za vsako ceno pod streho do 1. oktobra, češ da se sicer pokvari.

No, doslej so se pridelki spravljali domov tudi v pozni jeseni, saj jih nekaj prej ni niti zrelih, pa se niso pokvarili. Obilo deževje letos menda ne bo vzrok temu čudnemu in nepričakovanemu nalogu. Splošna sodba prebivalstva onstran meje je, da nemška oblastva hite s pospravljanjem pridelkov in z zalaganjem skladišč, ker da računajo z vsemi možnostmi. Pravijo, da hočejo biti pripravljeni na vse, zato da se morajo za vsak primer preskrbeti z živili. Dejstvo je tudi, da onstran meje v večji meri kupujejo živino in svinje, pa tudi druge živali za prehrano prebivalstva.

Ker ni povsod dovolj delovnih sil, da bi se pridelki pravočasno spravili pod streho, morajo po višjem nalogu javni nameščenci ob nedeljah pridno pomagati kmetom. Zato dobe hrano in tudi ne-

kaj gotovine. Nameščenci seveda niso s tem zadovoljni, ker jih pač večina hoče imeti nedelje zase za odmor. Toda oblastvu se nihče noče in tudi ne more postavljati po robu.

Uniform je povsod videti polno. Vsi funkcionarji narodnosocialistične stranke imajo kroje. Reči se pa mora, da ljudi ne nadlegujejo in da so do tujcev prijazni. Povsod je opažati mrzlično vrvenje. Neka nedoločena nervoznost se je polastila vseh. Predvsem pa pada v oči, da se v mestih in na deželi dela v pospeševalnem tempu. Vsakdo hiti z delom, pa naj si opravlja ta ali oni posel. Delajo kot v akordu, dasi ima vsakdo le stalno odmerjeno plačo. Uradnik hiti z delom, delavec se urneje suče okrog stroja, kmet hiti in tudi vlaki menda vozijo hitreje, vsaj tak vtis mora vsakdo nehote dobiti. Nemci so samozavestni in se vedejo nekam tajinstveno. Ljudje pričakujejo nečesa, česar prav za prav sami ne vedo. Polastila se jih je ona znana psihoza, ki smo jo pred leti temeljito spoznali.

A. B.

„Jugoslovanski Lloyd“ in Ljubljanski velesejem

Zadnji »Jugoslovanski Lloyd« je objavil uvodnik o beograjskem jesenskem velesejmu. Na ta uvodnik moramo vsekakor reagirati. Ne zato, ker bi nasprotovali izvajanjem »J. L.« o pomembnosti beograjskega velesejma za naše gospodarstvo, temveč samo zato, ker je »Jug. Lloyd« v svoja izvajanja vpletel tudi indirekten napad na Ljubljanski velesejem.

V uvodu svojega uvodnika pravi

namreč zagrebski list dobesedno, da je bil »Zagrebski zbor skozi desetletje in pol po zedinjenju edina naša velesejmska oz. razstavna ustanova, ki je dostojno reprezentirala ne samo hrvatsko, temveč tudi vse jugoslovansko gospodarstvo in ga spravila v zvezo s tujimi gospodarstvi in tujimi gospodarskimi ljudmi.«

Znano je, da je bil prvi velesejem, ki je začel delovati po zedi-

njenju v naši državi, Ljubljanski velesejem. Od leta 1921., ko je bil slovesno odprt 1. Ljubljanski velesejem pa do danes, ko praznuje Ljubljanski velesejem že svojo 44. prireditve, je Ljubljanski velesejem neprestano reprezentiral ne samo slovensko, temveč tudi vse jugoslovansko gospodarstvo ter ga seznanjal s tujimi gospodarstvi in tujimi gospodarskimi ljudmi.

Ali vsega tega ne ve »Jugoslov. Lloyd«, ki je vendar od 1. 1921. dalje vsako leto vsaj na kratko poročal o Ljubljanskem velesejmu, da ga je v svojih izvajanjih zdaj gladko izpustil in da pozna le zagrebski velesejem?

Ali pa morda misli, da Ljubljanski velesejem ni dostojno reprezentiral našega gospodarstva?

V tem primeru pa že moramo prositi »Jug. Lloyd«, da se bolj določno izrazi in da svojo trditev tudi dokaže, če jo bo seveda mogel. To pa prav zelo dvomimo, ker so bili baš uspehi Ljubljanskega velesejma glavni podnet, da imamo danes tri velesejme in da je misel velesejmov v naši državi prodrla. Nič ne pretiravamo, če rečemo, da gre Ljubljanskemu velesejmu naravnost pionirsko delo! Za to svoje pionirsko delo pa naj sedaj doživi še to »zahvalo«, da se mu bo indirektno očitalo, da je reprezentiral nedostojno naše gospodarstvo? To pa je res že preveč in proti temu moramo najodločneje protestirati!

Zlasti še, ker je Ljubljanski velesejem dosegel vse svoje uspehe z lastno močjo in ni bil deležen nobene državne gmotne podpore. Pa je vkljub temu vzdržal in napredoval tako v prvih časih še čisto neurejenih razmer, ko pozneje v časih največje gospodarske stiske. Pri vsem tem pa je vsako leto prirejal še velike in pomembne kulturne razstave, ki so tudi dale pobudo za podobne razstave v drugih krajih Jugoslavije.

Ni zaslužil zato Ljubljanski velesejem tega omalovaževanja, še najmanj pa v »Jug. Lloyd«, ki ima pač dovolj vzrokov, da je do slovenskih gospodarskih ustanov objektiven.

Bolj treba skrbeti za naš naraščaj

Ob začetku šolskega leta se že skozi vsa zadnja leta ponavlja ista zalostna pesem, da so naše šole premajhne.

Tako se nikakor ne dovolijo vzporednice na dvorazredni trg. šoli v Ljubljani in posledica tega je, da se morajo odkloniti celo učenke, ki so napravile malo maturo z odliko.

Po srednjih šolah pa se uvaja popoldnevni pouk, čeprav je dokazano, da je ta pouk slab in da bi se moral odpraviti. V nekaterih šolah mora kljub slabim pedagoškim izkušnjam skoraj polovica dijakov trpeti zaradi popoldanskega pouka. Tako bo na celjski gimnaziji imelo 17 razredov pouk dopoldne, 13 pa popoldne.

V sedanji dobi ostre gospodarske tekme morejo napredovati samo šolsko in strokovno dobro podkovani absolventi šol. Zato moramo skrbeti, da bo mladina deležna temeljitega pouka. V nezadostnih prostorih pa je ta pouk nemogoč! Zato poskrbite, da se sezidajo potrebna šolska poslopja in da se odpre dovolj vzporednic!

Naročajte »Trgovski list«!

Za povzdigo tujskega prometa

Skupna konferenca obeh zvez v Rogaški Slatini

V soboto sta imeli Tujskoprometni zvezi v Mariboru in Ljubljani skupno konferenco v Zdraviliškem domu v Rogaški Slatini, ki jo je vodil predsednik mariborske zveze inž. Šlajmer. Seji je prisostvovalo 20 delegatov, med njimi predsednik ljubljanske zveze dvorniki svetnik dr. Marn, oba ravnatelja dr. Žižek in Loos, zdraviliški ravnatelj Gračner (Rog. Slatina), mariborski podžupan Žebot, magistratni ravnatelj Šubic (Celje), ravnatelj dr. Tomišek, ravnatelj dr. Pavlin, veletrgovec Pintar in Oset za trgovstvo, restavratore Berlič (Ptuj) za gostinstvo itd.

Po daljših referatih o letošnji sezoni so bile določene smernice za bodoče delo v prid tujskemu prometu v Sloveniji. Obe organizaciji ostaneta še nadalje na svojem mestu in dobila enoten naziv »Tujskoprometna zveza«. Njun delokrog se krije z ozemljem bivših okrožij Maribor in Ljubljana. Laško in Rimske Toplice naj pridejo v območje Maribora, ker pretežno gravitirata proti Celju in s tem proti severni Sloveniji. Vlada in banska uprava se naprošata, naj z vso vno in s pospešenim tempom izvršita cestni program v Sloveniji, kakor je bil načrtan na cestnih kongresih v Ljubljani in potem v Mariboru.

Angleži in Francozi nam ponujajo posojila

»Jugoslov. Kurir« poroča, da je pripravljen isti angleški sindikat, ki je dal Turčiji 16 milijonov funtov posojila, dati tudi nam večje posojilo in po enakih pogojih. Pogoji angleškega posojila so zelo ugodni in bi bilo jasno, da bi mogli z angleškim posojilom izvesti celo vrsto nujno potrebnih stvari. Kakor pa pravi »Jug. Kurir«, ni v Beogradu nič posebno dosti volje za najem tega posojila, ker da bi se mi hoteli pogajati le direktno s sindikatom samim brez nikakih posredovalcev. Kako je v resnici z vso to stvarjo, nismo informirani.

A tudi Francozi nam ponujajo posojilo v višini 300—400 mil. frankov, ki bi se obrestovalo le po 5%. Posojilo bi dobili v blagu ter se francoska družba, ki bi dala to posojilo, zanima zlasti za naša javna dela. Tudi o tej ponudbi še niso odločili odločilni činitelji v Beogradu.

Pred novimi trgovskimi pogajanjmi

V kratkem se začno trgovska pogajanja z Madžarsko zaradi ureditve našega lesnega izvoza v to državo. Pogajanja so postala potrebna, ker ne more več Madžarska kupovati v Avstriji lesa v dosedanem obsegu.

V Beogradu se je sestal stalni jugoslovansko-švicarski odbor, ki je bil ustanovljen na podlagi nove trg. pogodbe s Švico. Naloga odbora je, da določi vse potrebno za izvajanje nove pogodbe.

Koncem septembra se začno trgovska pogajanja z Nemčijo, da se spravijo določila bivše avstrijsko-jugoslov. trgovske pogodbe v sklad s trgovsko pogodbo z Nemčijo.

Zasedanje stalnega italijansko-jugoslovanskega gospodarskega odbora, ki bi se moralo pričeti že ta mesec, bo šele v oktobru.

Izvoz vina

Deputacija južno banatskega združenja vinogradnikov je obiskala Zavod za pospeševanje zunanje trgovine ter je opozorila na težkoče, ki ovirajo uspešen izvoz vin. V Zavodu so deputaciji odgovorili, da uvoznega kontingenta za jugoslovanska vina nemška vlada še ni določila. V Berlinu je bil do-

sežen samo sporazum, da bodo nemški uradi priznavali analize jugoslovanskih enoloških postaj. Za izvoz vin pa bo treba premagati še mnoge težave. Tako je predvsem nemški pasivni saldo v klirinškem prometu tako velik, da je malo upanja, da bi Nemčija dovolila za jugoslovanska vina preference. Brez teh pa je izvoz jugoslovanskih vin v Nemčijo nemogoč. Pri prihodnjih nemško-jugoslovanskih pogajanjih pa se bo o tem vprašanju razpravljalo. Jugoslavija je dosedaj dobila za svoja vina samo preference v Češkoslovaški in v Švici. Češkoslovaška je dovo-

lila preference za skupno 200 vagonov vina. Izvozna premija za Češkoslovaško znaša 1200 din.

Statistika konkurzov in prisilnih poravnjav v avgustu

V avgustu je bilo razglašeni v vsej državi 5 konkurzov in 15 prisilnih poravnjav. Konkurzi so bili razglašeni po eden v drinski in donavski banovini in mestu Beogradu, dva pa v dravski banovini. Prisilnih poravnjav pa je bilo: v vrbaski banovini 1, dravski 1, donavski 3, moravski 1, savski 7 in mestu Beogradu 2.

Svečana otvoritev beograjskega velesejma

V soboto ob 11. dopoldne je bil otvorjen II. beograjski jesenski velesejem. Prisotne goste je pozdravil predsednik Družbe za prirejanje velesejma, Milan Stojanović.

Najprej je izrekel svojo zahvalo in vdanost kralju in vsemu kraljevskemu domu, nato pa je podal kratek historiat velesejma. Pred 15 leti se je začela akcija za ustanovitev beograjskega velesejma in lani je bila ta akcija tudi uresničena.

Ze prvi sejem je imel velik uspeh, sedanji 2. velesejem pa pomeni velik napredek. Predvsem se je utrdil mednarodni značaj velesejma. Tako se poleg štirih stalnih paviljonov Italije, Češkoslovaške, Romunije in Madjarske, odpre letos še stalni paviljon Turčije. Poleg tega pa imajo na velesejmu svoje kolektivne razstave še Francija, Nizozemska, Bolgarska, Grčija in Švica.

A tudi glede razstavljenih predmetov se opaža napredek in tako bo pokazana letos tudi televizija. Končno pa pomenijo napredek tudi posamezne prireditve velesejma, tako državna razstava sladkovodnega ribarstva.

Po govoru g. Stojanovića je povzel besedo

trg. minister g. Kabalin.

Pozdravlja beograjski velesejem v imenu kr. vlade. Beograjski velesejem ne kaže samo gospodarske sile Beograda, temveč v zajednici z velesejmoma v Zagrebu in Ljubljani dopolnjuje sliko našega gospodarskega dela, za katero je položila čvrste temelje vlada dr. Stojadinovića. Številke dokazujejo, da je naraslo zanimanje tujine za beograjski velesejem in da je naraslo tudi število razstavljalcev. To

dokazuje, da vera tujine v bodočnost Jugoslavije narašča.

Beograjski velesejem, ko tudi velesejma v Ljubljani in Zagrebu, so merila našega dela, zrcalo naše delavnosti in naših bodočih možnosti. Nikjer drugje ne vidi narod tako žive rezultate svojega dela.

Beograjski velesejem ne spada v vrste velikih mednarodnih velesejmov samo po svojih moralnih vrednotah, temveč tudi po številu obiskovalcev in razvojnih možnostih. On sistematično kaže vse oblike našega nacionalnega dela ter daje s tem vsem podnet za še uspešnejše delo. S tem daje velesejem tudi možnost poglobitve trgovinskih odnošajev z drugimi državami. 12 trgovinskih pogodb, ki jih je po lanskem velesejmu sklenila vlada, dokazuje, kako veliko važnost polaga vlada na to, da se naši trgovinski odnošaji s tujimi državami izboljšajo. Minister Kabalin je nato na kratko naštel in karakteriziral vse te trgovinske pogodbe.

Zeli velesejmu čim večji uspeh in proglašja njegovo otvoritev.

Nato je bila slovesna otvoritev turškega paviljona. Pri vohu je pozdravil goste turški poslanik Ali Hajdar. Zahvaljuje se za pažnjo in sodelovanje, ki sta bila izkazana prirediteljem turške razstave. Gospodarski statistiki Turčije in Jugoslavije sta si precej podobni, vendar pa bi mogli biti gospodarski odnošaji med obema državama mnogo večji. S postavitvijo lastnega paviljona je hotela turška vlada poudariti svojo željo, da se gospodarski odnošaji med Turčijo in Jugoslavijo povečajo. Upa, da se bo ta želja tudi uresničila.

Ko je bila otvorjena še ribarska razstava, so si gostje ogledali velesejem, nakar se je razvil običajno velesejmsko vrvenje.

Poljska kot pomorska sila

Amerikanski razvoj Gdynie

Poljska kot pomorska sila je v širši javnosti zelo malo znana. In vendar je baš kot pomorska sila dosegla v kratkem času tako velik napredek, da to naravnost prese- neča. Vidi se, da so se Poljaki temeljito lotili dela, da si odpro okno v svet. Kaj bi že bilo iz našega Jadrana, če bi mi samo tretjino tega storili za razvoj svojega pomorstva, kakor je storila Poljska! Kako vse drugače bi napredovala naša pristanišča, kako vse bolj bogata bi bila naša zunanja trgovina! Naj bi nam bila Poljska vzor odločnega dela za dvig pomorstva in tudi zato navajamo nekaj podatkov iz članka g. dr. J. K., kakor ga je objavila »Hrvatska privreda«, mesečnik zagrebške trg ind. zbornice.

Poljska je bila v začetku novega veka tudi pomorska država, ki je imela 800 km morske obale, pod vlado kralja Žige III. celo 1000 km. Posebno v XV., XVI. in XVII. stoletju je bila pomorska trgovina iz Poljske živahna, zlasti je bil velik izvoz žitaric skozi

Gdansk. Ni pa imela Poljska svojega lastnega trgovskega in vojnega brodograja, čeprav je imela v nekaterih dobah tudi močno vojno brodograjsko. Tako je l. 1627. doseglo poljsko brodograjsko pri Olivi veliko zmago nad Švedi. Toda vojno brodograjski in Poljska redno vzdrževala in po delitvah Poljske je bila sploh brez brodograja.

Po svetovni vojni je ostalo Poljski vsega le 146 km morske obale. A še ta ni bila čisto njena, večinoma pa je veljala kot neuporabna za pristanišča. Kot pristanišče Poljske je bil določen Gdansk, ki je carinsko združen s Poljsko in z njo zvezan po železnici, sicer pa je čisto svobodno mesto, ki danes niti najmanj ne skriva svoje želje, da se priključi Nemčiji.

Ko pa je Poljska dobila teh 147 km morske obale, je začela takoj z vso odločnostjo delati na to, da ji bo ta obala v resnici okno v svet.

in takoj začela delati v ta namen. Dosegla je tudi velikanske uspehe. Leta 1910. je štela Gdynja okoli 1000 prebivalcev,

1. 1921.	3.000
1. 1931.	33.000
1. 1933.	60.000
1. 1938.	120.000

prebivalcev.

Res, pravi ameriškanski tempol! Gdynia ima danes globoko luko, velike pomole, opremljene z vsemi potrebnimi dvigali, velikanska skladišča in silose, skratka vse, kar potrebuje moderno pristanišče. Zato je promet v trajnem dvigu in je dosegla Gdynia že 9,0 milijona ton letnega prometa, dočim Gdansk samo 7,2 milijona ton.

Razvoj Gdynje je tako velik, da gre že po vrednosti 65%, po količini pa 80% vsega poljskega trgovskega blaga v tujino po morju.

Istočasno pa je ustanovljala in pospeševala Poljska tudi svojo trgovinsko mornarico. L. 1938. je dosegla tonaža poljske trgovske mornarice že 100.000 ton, v l. 1938. pa se bo povečala še za nadaljnjih 36.000 ton. Ker pa more poljska trgovinska mornarica prevzeti le 10% poljske pomorske trgovine, je gotovo, da bo njena trgovinska mornarica še močno napredovala. Na Poljskem pa mislijo tudi na to, da bi s pomočjo kanalov naredili vodno zvezo med Baltičkim in Črnim morjem ter bi se v ta namen napravil prekop iz Sana v Dnjester.

Seveda pa je začela Poljska posvečati svojo skrb tudi ustvaritvi lastne vojne mornarice. Ta šteje danes že 10 velikih in več manjših edinic.

Trgovinska mornarica šteje danes 2000 častnikov in mornarjev ter okoli 2000 ribičev.

A tudi pomorskega ribarstva ni zanemarila Poljska ter ustanovila nove ribiške luke ter jih moderno uredila.

Poljski narod se globoko zaveda pomena morja za Poljsko in tako ima poljska Pomorska in kolonialna liga že nad 750.000 članov. Fond za morskoro obrambo, ki ga zbirajo zasebniki, je lani že dosegel vsoto 9,5 milijona zlotov.

Poljska ve ceniti pomen morja za blagostanje naroda. Samo želeli bi bilo, da bi se tudi pri nas pomena morja zavedali v enaki meri.

Politične vesti

Predsednik dr. Beneš je naslovil v soboto zvečer po radiu na vse češkoslovaške državljane proglas, v katerem jih je pozval, da ohranijo mirno kri in discipliniranost. Predsednik Beneš je govoril najprej v češkem, nato pa v nemškem jeziku. Njegov govor so prenašale ne le vse radijske postaje v Češkoslovaški, temveč tudi v Franciji, Severni Ameriki, Danski, Jugoslaviji in Nizozemski. Njegov proglas je bil stilistično skrbno sestavljen ter je napravil močan vtis. Glavna vsebina njegovega proglasa je bila:

V času največjih mednarodnih težkoč se obrača na vse državljane Češkoslovaške kot na ljudi, ki hočejo mir in red in ki spoštujejo človeško dostojanstvo. Češkoslovaška republika se je razvijala vseh 20 povojnih let v miru ter dala na podlagi svoje demokracije državi gospodarski, socialni in kulturni napredek brez vseh pučev in prevarov. Še pa je treba rešiti najtežavnejše vprašanje, to je narodnostno. Noče navajati posameznih poskusov, ki so se storili za rešitev tega vprašanja, temveč poudarja le, da hitrejši razvoj svetovnih dogodkov sili, da se prične narodnostni problem reševati v hitrejšem tempu, ne da bi zaradi tega spremenili duha, v katerem smo reševali vsa velika vprašanja. Duh prave demokracije ostaja še nadalje odločilen.

V tem duhu so se začela tudi pogajanja z zastopniki sudetskih Nemcev. Načrti, ki jih je vlada v ta namen predložila, veljajo seveda za vse narodnosti države. Vsi ti načrti so izdelani tako, da bo varovano državi to, kar pripada njej in da dobe narodnosti to, kar gre njim, kakor je to tudi v skladu z demokratičnimi tradicijami republike. Tako v državi ko tudi v samoupravah bodo zavarovane pravice posameznika proti celoti ter manjšine do večine, zajamčene vse

pravice narodnosti, a tudi svoboda prepričanja. Z uresničenjem načrta vlada naj se zagotovi vsem državljanom in vsem narodnostim republike enakopravnost, kakor to določajo naše demokratične ideje in naša ustava.

Predsednik Beneš je nato omenil, da je dobil od Čehoslovakov in Nemcev doma in v tujini na stotine dopisov, v katerih se izraža strah, da sedanji čas za tako velike spremembe ni primeren. Isti strah se opaža tudi v časopisih. Prepričan pa je, da so predlagani ukrepi koristni za bodočnost države in da zaradi njih ne bo v nobenem oziru ogrožena varnost, integriteta in enotnost države, ker se na demokratični politiki države ne bo nič spremenilo. Stvar je v tem, da nas naše posebne razmere silijo, da rešimo narodnostno vprašanje najprej med vsemi narodi. A tudi druge države bodo morale rešiti to vprašanje. Če smo se odločili, da rešujemo to vprašanje v času, ko je medsebojno zaupanje narodov omajano, potem v resnici doprinasmo s tem zelo veliko žrtev. Z njo hočemo dokazati vsemu svetu, da se zavedamo svoje dolžnosti do evropskega miru v največji meri.

Ko doprinasmo to največjo žrtev, pa izjavljam z vso resnostjo, da gre predvsem za to, da se doseže sodelovanje med obema največjima narodoma v državi in da se državi zagotovi miren razvoj. S tem ne bomo ohranili samo miru Evropski, temveč tudi mir pri nas doma, v delavnicah, pisarnah in rodbinah. Vsakdo je dolžan delati za mir in to svojo dolžnost izvršuje, kdor preprečuje konflikte in incidente in kdor v miru opravlja svojo dolžnost. S spopadi in konflikti se samo ogrožuje mir v državi in v vsej Evropi. Zato se obrača na vse državljane, da ohranijo mir, ker nikdar ni bila ta dolžnost večja. Čim večji bo mir pri nas doma, tem večji bo naš prispevek za mir.

Državna oblast ima dovolj moči, da zagotovi v državi mir in red. Ponos demokracije pa je, da se zna sama obvladati in da je disciplinirana. Imam dobre vesti o tem, kako tudi med našimi nemškimi državljani hrepene ljudje po tem, da se ohrani mir. V tem smislu dobivam dnevno množico izjav naših nemških državljanov, da hočejo živeti v medsebojni dobri volji. Čehi, Slovaki, Nemci, Madžari, Rusini in Poljaki hočejo isto in zato verujem, da se bo vlada z vsemi na podlagi pripravljenih predlogov sporazumela. Ko pa bo rešeno narodnostno vprašanje, bomo lahko rešili tudi vsa druga vprašanja, da bo postala naša država ena najbolje upravljenih in ena najpravičnejših držav. Če pa bi nam grozilo nekaj, kar bi nas moglo od tega odvrti, potem naj ne bo nikogar med nami, ki ne bi bil pripravljen z vsemi žrtvami odvrtiti to nevarnost.

Svoj govor je zaključil predsednik Beneš s poudarkom, da je bil vedno optimist in da je vedno veroval v češkoslovaško državo, v njeno zdravje, v duh in vdanost njenega prebivalstva, v njeno moč in odpornost ter v silo njene sijajne armade. Zato ve, da bo češkoslovaška država zmagovito izšla iz sedanjih težkoč. V tem duhu vse pozdravlja in se vsem zahvaljuje.

Hitler bo haje zahteval, da se uredi vprašanje sudetskih Nemcev s plebiscitom, in sicer naj bi se stavila sudetskim Nemcem ta tri vprašanja: 1. Ali so za samoupravo, 2. ali hočejo priključitev k Nemčiji, 3. ali naj ostane sedanje stanje.

Položaj je do skrajnosti napet ter se presoja zlasti v zapadno-evropskih prestolnicah silno resno. Zlasti pa se je vznemirjenost povečala, ker je sudetska stranka pozvala svoje pristaše, da so v strogi pripravljenosti. Bati se je zato novih incidentov. Vznemirjenje je še povečala vest o velikem gibanju nemških čet zlasti proti avstrijsko-češkoslovaški meji. Mnogi so tudi vznemirjeni zaradi izjave Hitlerja, da bo Nemčija zedinjena, pa naj bi se dogodilo karkoli.

Na drugi strani pa vidijo nekateri izboljšanje položaja v tem, ker je izjavil poslanec sudetske stranke dr. Kundt, da ne vežejo sudetske stranke izjave, ki bi jih v ponedeljek dal Hitler. Zboljšanje položaja je tudi v tem, ker je dala praška vlada sudetskim Nemcem zaradi dogodkov v Moravski Ostravi vse zadoščenje in se bodo zato v terek pogajanja med praško vlado in sudetskimi Nemci obnovila. Te ugodne vesti pa so znatno oslabil novi incidenti, ki so se dogodili zadnje dni.

Italijanski zunanji minister prof. Ciano je obvestil zastopnike velešcit v Rimu, da Italija odklanja plebiscit v sudetsko-nemških pokrajinah, ker se mora suvereniteta Češkoslovaške na vsak način ohraniti. Sicer pa Italija podpira strem-ljenja Henleina.

Lord Runciman je protestiral proti znanemu članku lista »Times« (da Čehi odstopijo ozemlje

sudetskih Nemcev Nemčiji), ker se je s tem bistveno otežkočila njegova misija.

Vojaški varnostni ukrepi velesil se nadaljujejo. Maginotova linija je popolnoma zasedena. Francija je v poklicala rezerviste tehničnih čet, francosko brodogojstvo pa je koncentrirano in v strogi pripravljenosti. Tudi angleška admiraliteta je izdala potrebne ukrepe za vojno pripravljeno brodogojstvo. Belgija je izdala na svoji meji obsežne varnostne ukrepe. Rusija je koncentrirala na zapadni meji tri milijone vojakov.

V Zenevi se je začelo zasedanje Sveta Zveze narodov, za katero vlada po vsem svetu velikansko zanimanje, ker se bo obravnavalo tudi češkoslovaško vprašanje. Francija in Anglija namreč hočeta doseči izjave drugih držav, kakšno stališče bi zavzele v primeru napada na Češkoslovaško. Tudi Litvinov bo govoril o češkoslovaškem vprašanju. Kako veliko je zanimanje za zasedanje Sveta ZN se vidi tudi iz tega, da je poslala v Zenevo svojega opazovalca tudi washingtonska vlada in da je prišlo v Zenevo po dolgem času tudi več italijanskih in nemških novinarjev.

Zunanja ministra Halifax in Bonnet sta odložila svoj prihod v Zenevo zaradi napete zunanje-politične situacije. Tudi češkoslovaški zunanji minister Krofta je odložil svojo pot v Zenevo za nekaj dni.

Voditelj angleške opozicije major Attlee bo zahteval sklicanje poslanske zbornice zaradi silno napete zunanje-politične položaja.

Kongres Trade Union-ov (angleških strokovnih zvez) je izdal proklamacijo, v kateri zahteva od londonske vlade, naj takoj odločno opozori Nemčijo, da bi vsak napad na Češkoslovaško pomenil obvezno dolžnost Vel. Britanije, da nemudoma v zvezi s Francijo ter Rusijo prisloži Češkoslovaški na pomoč.

Sovjetski narodni komisar Litvinov se je sestal v Zenevi z romunskim zunanjim ministrom Comnenom.

Denarstvo

Tečaji na beograjski borzi popustili

Optimistične napovedi »Nar. blagostanja« in nekaterih borzijancev, da bo vojna škoda narasla na 500 din, se niso uresničili. Že pred mnogimi tedni se je napredovanje tečajev vojne škode ustavilo in sedaj so tečaji celo nekoliko nazadovale.

Vojna škoda, ki je bila še koncem prejšnjega tedna trgovana po tečaju 482'50, je sedaj padla na 476 in celo 475 din ter je zaključila teden po 477'50—476'50. Vzrok nazadovanju je deloma v nervoznosti borzijancev zaradi napete zunanje-politične situacije.

Neposreden vzrok pa tudi v tem, ker ni javna roka zadostno intervenirala, kar je seveda nervoznost še povečalo. Ker pa so se kmalu pojavili zasebni kupci, se je položaj zboljšal in tečaj vojne škode se je opomogel.

Kakor vojna škoda, tako so nekoliko oslabei tudi drugi državni vrednostni papirji. Tako je 7% Blair nazadoval od 93'50—93 na 92—91'25, 8% Blair pa od 98 do 96'50, zadnji borzni dan v tednu pa je bil brez tečaja.

6% begluške obveznice so nazadovale od 92'35 dne 2. 9. na 90'25 dne 8. 9, a so se 9. 9. opomogle na 91—. 6% dalmatinske obveznice so padle od 91'50 na 90, a se popravile nato na 91. Podobno so se razvijali tudi tečaji drugih papirjev, ali pa ostali brez tečaja.

Na deviznem trgu je bil najpomembnejši dogodek oslabiljenje nemške klirinške marke. Že se je govorilo, da bo klirinška marka padla izpod 14 din. Ker pa se je med tem razširila vest, da bo Narodna banka držala tečaj marke

na 14 in s svojo intervencijo preprečila nadaljnje nazadovanje nemške klirinške marke, se je njen tečaj zopet ustavil in klirinška marka je zaključila s 14'25 (blago) in 14'24 (denar). Tečaji drugih deviz se niso spreminili.

Promet poštne hranilnice v avgustu

Tudi v avgustu so hranilne vloge v Poštni hranilnici narasle. Novih vlagateljev je bilo 5.209, da je njih skupno število naraslo na 515.481. Hranilne vloge pa so se povečale za 7,8 milijona din na 1.318,4 milijona din.

V čekovnem prometu je bilo skupno otvorenih 97 novih računov ter je njih skupno število naraslo na 25.854. Promet po teh računih je znašal v avgustu 8,2 milijarde din, od katerega je bilo brezgotovinskega prometa 55'72 %. Stanje vlog po čekovnih računih je znašalo 1.715,45 milijona din. Skupno znašajo vse vloge Poštne hranilnice že nad 3 milijarde din.

Nabirki

Razpaslost in nadležnost brezdelnežev

Iz Slovenskih goric sem dobil pismo, v katerem me trgovec opozarja na veliko nepravilno podeželja. Stevilni pohajkači, delamržeži in tudi zločinci uporabljajo ceste, češ da so brezposelni. To so večinoma nasilni ljudje, ki izsiljujejo od prebivalstva podpore, dela pa se nočejo lotiti. Ljudje potrebujejo delavce, toda tem postopacem se ne sme ponuditi delo, sicer lahko zadene ponudjalca dela kaka nesreča.

To je težka nadloga za naše podeželsko ljudstvo in poleg tega so ti postopaci tudi škodljivci morale. Zvenstvo in celo šolarice niso varne pred temi ljudmi. »Trgovski list« je že opozoril na to nadlogo podeželja, a treba je nanjo stalno opozarjati. Tudi gospodarski krogi naj bi z vso odločnostjo zahtevali, da se ta nadloga brezpogojno in čimprej zatire. Nikakor ni v redu, da mora naše mirno in delavno podeželsko ljudstvo prenašati take nepravilne.

Pismo iz večjega mesta pravi:

V našem mestu je prebivalstvo hudo navdušeno za strankarstvo in se pripadniki raznih strank narav-

nost sovražijo. To sovrašтво sega tako daleč, da »liberalce« ne gre v trgovino »klerikalca« in »klerikalce« ne v trgovino »liberalca«, pač pa oba hodita v trgovino tuja, če nima take vrste trgovine njun somišljenik. Pisec tega pisma je še iz prejšnjih časov in je danes po krivičnem uporabil dve stari označbi, ki sta veljali v predvojni časih. Danes nimamo več »liberalcev« in »klerikalcev«. Danes smo drugačni tiči. »Liberalci« in »klerikalci« smo bili v predvojni časih, sovražili smo se že takrat in slovenski strankarji so že takrat hodili v tuje trgovine, ne pa v trgovino slovenskega trgovca, če ni bil pripadnik njihove stranke. Ni mogoče povedati in prerokovati, kdaj nas bo srečala pamet. Strankarska razcepjenost nam je povzročila že ogromno gospodarske škode.

Ne verjemi, da...

moraš svoje stranke na vsak način zabavati;

je zanimivo poslušati, kaj so rekli tvoj stric, tvoja teta, tvoja babica ali ded in drugi;

so vsi, ki te brez ugovora poslušajo, tvojega mnenja;

odjemalci mislijo le to, kar ti misliš;

grajanje popravi in odpravi storjene napake;

sta domišljija in spoštovanje isto;

le ti edini moreš zadovoljiti odjemalce;

je ostra sodba znak pametnosti; vse razumeš;

si res pameten, če se smatraš za pametnega.

Zasluzek bo večji, če...

trgovec ne odslovi vsakega potnika, kateri mu hoče pokazati kako novost;

vedeš vsako novost, katera omogoča prihranitev časa in stroškov;

je trgovina pravilno založena, da ni preveč zaloge tega ali onega predmeta, ki potem obleži in ga ni mogoče prodati vsaj po nabavni ceni;

je zaloga tolikšna, da je mogoče vsakemu odjemalcu takoj postreči;

zaposluješ toliko sotrudnikov, da so pravilno zaposleni in so stranke hitro in točno postrežene;

gledaš na to, da je tvoja trgovina boljša in lepša od sosedove; s pravilno reklamo opozarjaš na svojo trgovino;

poznaš dobro svojo režijo in je ta v pravem razmerju z doseženim prometom;

če smo previdni v kreditiranju.

SVINJSKO MAST

čisto, topljeno, znamke **Predovič d. d.**, ima stalno v zalogi in prodaja v originalnih zabojih od 25 kg dalje

JANKO PREDOVIČ

Ljubljana, Poljanska c. 73, telefon 21-30

Zahtevajte ponudbe!

Že v 24 urah

barva, plesira in kemično snaži obleke, klobuke itd. Skrobi in svetlolika srajce, ovrtnike in manšete. Pere, suši, monga in lika domače perilo

tovarna JOS. REICH

Poljanski nasip 4-6. Selenburgova ul. 3

Telefon št. 22-72.

† Ivan Schuster

Po daljši in težki bolezni je umrl v Ljubljani trgovski zastopnik Ivan Schuster. Pokojnik je bil eden najuglednejših trgovskih zastopnikov pri nas, ki je zastopal le največje firme kolonialne stroke. Znan je bil kot izvrsten strokovnjak, na katerega se je mogel vsakdo vedno zanesi. Pokojnik pa je bil znan tudi po svojem krasnem značaju, po svoji ljubeznivosti in uglednosti. Bil je eden tistih mož, ki nimajo nikjer nasprotnikov, temveč le prijatelje. Vsak, kdor ga je spoznal, je cenil odličnega človeka in trgovca Ivana Schusterja.

Bodi mu ohranjen svetel spomin!

Optimistične vesti iz Amerike

Ameriška National City Bank naglašja v svojem rednem zadnjem mesečnem poročilu, da se je položaj v trgovini in industriji zboljšal. Tako se je indeks industrijske proizvodnje dvignil od 77 na 83. Zlasti v kovinski in tekstilni industriji so narasla naročila. V avtomobilski industriji niso naročila tako nazadovale, kakor se je bilo bati. Dvig gospodarstva pa se ne vrši v hitrem tempu, kar je treba le pozdraviti, ker je s tem zmanjšana nevarnost reakcije. Pri bankah se opaža znatno povečanje zahtev po kreditih. Skupni dohodek kmetovalcev bo sicer manjši za približno 12 odstotkov kakor pa je znašal v jeseni 1937, kar pa nikakor ni nevarno, ker so bile cene v avgustu nizke. Poleg tega se je kupna moč dolarja okrepila. Bogata žetev bo nadalje ugodno vplivala na trgovino, ker bo povečala konsum. Tudi transportna podjetja bodo zaradi žetve imela več dela.

»Službeni list«

kr. banske uprave dravske banovine z dne 10. septembra objavlja: Pravilnik o izvrševanju rokodelstev brez stalnega poslovališča — Pravilnik o opravljanju izpita za osebe, ki opravljajo tehtanje blaga — Spremembo čl. 1. pravilnika za izvrševanje določb zakona o odlikovancih reda Karadjordjeve zvezde z meči — Konvencijo o odškodnini za brezposelnost ob izgubi zaradi brodoloma, ratifikacija Danske.

J.:

Nastanek in razvoj mest na Dolenjskem

X.

Mestni sodnik

Nad vsemi pravicami mesta, nad varnostjo meščanov in njih premoženja in vseh, ki so se udeleževali sejmov, je čuval mestni sodnik. Njemu je stal ob strani mestni svet in občina meščanov. Novomeški mestni svet se je delil v notranjega z dvanaestimi in zunanjega s štiri in dvajsetimi člani. »Občina« je štela osem in štirideset meščanov. Pisarniške in blagajniške posle sta opravljala mestni pisar in mestni blagajnik, ki sta bila vse do XVIII. stoletja voljena iz meščanstva, kasneje pa je moral mestni svet obe službi razpisati, pisar, imenovan tudi sindik, in blagajnik pa sta dobivala stalno plačo. Mestni sodnik običajno plače ni dobival, zato so mu pripadale sodne globe in drugi dohodki sodišča. Vrhovec pravi v svoji »Zgodovini Novega mesta«, da so za novomeškega sodnika ob njegovi izvolitvi pobirali med meščani prostovoljne prispevke, kasneje pa imeli v zakupu mitnino ob mostu in pobirali zakupnino za tako imenovani »sodniški« travnik.

Zunanji znak mestno-sodniške oblasti je bilo posebno žezlo, ki ga imajo ponekod še ohranjenega.

Sodna oblast mestnega sodnika seveda ni bila omejena samo na mesto, temveč je obsegala tudi natančno določene okoliš, v Novem mestu vse ozemlje na levem bregu Krke od Zaloga pri Češči vasi ob potoku Prečni do vasi Prečne in preko Kala, Daljnega vrha, Ždinje vasi in Trške gore do potoka pod Starim gradom in ob njem do Lešnice ob Krki.

Poleg sodnika, pisarja in blagajnika je bil važen še **oskrbnik mestnega špitala**, ki je upravljal včasih dosti veliko premoženje nekake mestne ubožnice in hiralnice, imenovane špital.

Notranji in zunanji svet sta bila nekaka predhodnika današnjih občinskih svetov, ki sta se na svojih sejah posvetovala o važnih mestnih zadevah. Volitev članov se je vršila vsako leto na nedeljo pred sv. Golom na ta način, da so člani notranjega sveta dopolnjevali med letom izpraznjena mesta z izbiro iz članstva zunanjega sveta, ta z izbiro iz članov občine, občina pa je za svoja izpraznjena mesta izbrala potrebno število izmed pravih meščanov. Zunanji svet in občina sta na skupni seji volila mestnega sodnika, običajno enega obeh kandidatov, ki ju je iz sebe določil notranji svet. Novoizvoljeni mestni sodnik in ostali člani obeh svetov in občina so po izvolitvi morali položiti svečano prisego, da bodo čuvali interese mesta.

Mesto je imelo kasneje tudi več plačanih uslužbencev: stražnikov, čuvarjev mestnih vrat, bobnarja, gozdnega čuvaja itd.

Takratna trgovina

V tako ustanovljenih in urejenih in s takimi predpraviciami obdarjenih dolenskih mestih je trgovina, že iz davnih dni prelivajoča se po Krki in Temeniški dolini, dobivala svoja nova oporišča in postajala proti koncu srednjega veka kljub velikim nevarnostim radi vedno jačjega pritiska turške sile, in deloma celo ravno zato, vedno živahnješa. Vendar je bilo obdobje prosperitete dolenskih mest le kratkotrajno.

Da bi trgovina po mestih uspevala čim bolj, so že ustanovitelji uporabljali takratno najučinkovitejše sredstvo trgovinsko-prometne politike: potujočim trgovcem in tovarnikom raznega blaga je bila natanko začrtana pot, po kateri so smeli prenašati in prevažati svoje blago, pot pa je vodila skozi določeno mesto, kjer se je tak trgovec moral ustaviti in ponuditi svoje blago. Izključno mestnim trgovcem je bilo pridržano tudi trgovanje predvsem z boljimi tkaninami, kolonialnim, ali kot so takrat rekli beneškim blagom, in po večini tudi z domačim in tujim železom. Kajti takratni meščani so se morali trdo boriti proti prekupčevanju, to je trgovini kmetov, katerim je bilo končno priznано

trgovanje s poljskimi pridelki, živino, izdelki domače obrti, vinom in soljo. Ta kmetijska konkurenca je močno ovirala razvoj dolenskih mest, čeprav je tudi deželni knez ščitil meščane svojih mestnih naselbin in jim zato, ker je iskal pri njih opore proti upornemu plemstvu, podeljeval nove, za gospodarstvo važne pravice in jih branil v trgovinskem tekmovanju s plemstvom, kmeti, duhovščino in Zidi.

Kot večina posebej manjših mest tako so bila tudi naša dolenska v tem času navezana v prvi vrsti na poljske pridelke meščanov samih, skušala pa so si zagotoviti tudi zadosten pritok poljedelskih produktov iz okolice. Za te so okoličani prejemali po večini izdelke mestnih obrtnikov, že zgodaj združenih v cehe, to je v nekake strokovne obrtne organizacije s posebnimi pravicami in statuti. Mestna obrtna produkcija, namenjena predvsem kritju potreb mesta in njegove najbližje okolice, pa je bila v mnogočem ovirana z obrtnimi izdelki kmetijskih in potujočih obrtnikov.

Druga polovica XV. in celo XVI. stoletje, torej obdobje na prelomu srednjega in novega veka, je v evropski zgodovini označena z velikimi socialnimi in duhovnimi krizami, ki so na široko zajele tudi našo zemljo. Kmetijski upori in verski pokret reformacije so razvneli naše ljudstvo, gorje dolenskega prebivalstva pa so še večale

borbe med Celjani in Habsburžani in boji za celjsko dediščino ter zlasti vedno pogostejši.

turški vpadi.

V času nastajanja Novega mesta so na Balkanskem polotoku že prehajali prvi deli bizantinske, bolgarske in srbske države v turško oblast. Krvavi Vidov dan 1389. leta je na Kosovem videl propast nekdanjega mogočnega Dušanovega carstva, štiri leta nato je padla Bolgarska in dobrih trideset let po ustanovitvi Novega mesta je poraz srednje- in zapadno evropskih čet pri Nikopolju na Donavi, kjer so se borile tudi slovenske čete pod vodstvom Hermana II. Celjskega, odprl tudi srednje Podonavje in Posavje turškim napadalcem. Podravje pri Ormožu in Ptuj, Posavje med Zagrebom in Krškimi in Bela Krajina so bili na stežaj odprti vhodni trumam turških konjnikov, ki so kmalu ropali, požigali in morili tudi v okolica dolenskih mest.

Prva je občutila njihov naval Bela Krajina, kamor so pridrli Turki 9. oktobra 1408 in požgali in oplenili Metliko in Črnomelj, družič pa so Belokranjci občutili strahoto turškega divjanja tri leta kasneje. Leta 1415. so že Ljubljanci videli Turke pred svojim obzidjem, Bela Krajina pa je med 1469. in 1578. poleg manjših doživela petnajst hudih napadov.

(Dalje prihodnjic.)

Trgovinski register

Vpisale so se naslednje firme:

»Tisaroba«, družba z o. z. Vpisani tudi srbskohrvatski in nemški naslov družbe. Obratni predmet: Nakup in prodaja, uvoz in izvoz živine in mesnih izdelkov živalskih produktov in vseh vrst deželnih pridelkov, zlasti iz ozemlja porečja reke Tise v donavski banovini. Družbena pogodba je za dve leti neodpovedljiva. Osnovna glavica v višini 200.000 din je vplačana v celoti. Poslovodje: Siebold Maks, trgovec v Starem Bečeju, Adams Ervin, trgovec v Berlinu, in dr. Alojzij Kobal, odvetnik v Ljubljani. Tvrdo zastopa vsak poslovodja samostojno, ev. postavljeni prokurist pa le kolektivno z enim poslovodjo.

»Ovitekt«, družba z o. z., Maribor. Vpisano tudi srbskohrvatsko in nemško besedilo firme. Obratni predmet: Izkoriščanje »Ovitekt« patentov (ambalaža za jajca, krhko in lahko pokvarljivo blago in poškodljivo blago) dr. ing. Ruegenberga Gottfrieda iz Düsseldorfa, zlasti s sklepanjem pogodb o licencah za ta patent. Osnovna glavica v višini 210.000 din je vplačana v gotovini. Poslovodja Mr. Mavro Sessler, industrialec v Zagrebu, ki zastopa firmo samostojno.

Tehniška poslovalnica ing. Oman Pero, Maribor. Obratni predmet: trgovina s tehničnimi izdelki na drobno. Imetnik: ing. Pero Oman.

Valeskini Ivan, Maribor, Koroška cesta. Obratni predmet: trgovina in eksport sadja na drobno in debelo. Imetnik: Valeskini Ivan, Maribor.

Vpisale so se naslednje izpremembe in dopolnitve:

»Aurea«, tvornica in veletrgovina za zlatino, kovine in ure v Celju, družba z o. z., je zvišala osnovno glavico od 150.000 na 200.000 dinarjev. Delež Arnolda Bellaka znaša 132.000, Frica Magida 34.000 in novega družbenika Adolfa Sadržaja 34.000 din.

Kramar & Mislaj, Celje, trgovina z mešanim blagom na drobno in debelo. Besedilo tvrdke odslej: A. Mislaj.

»Cinkarna« d. d. Gaberje pri Celju. Izbrisi se odstopivši član upravnega sveta Knips Anton, vpiše pa kooptirani član Rade Slivar, zdravnik v Leskovcu v vardarski banovini.

Dobave - licitacije

Uprava vojno tehničnega zavoda v Kragujevcu sprejema do dne 14. septembra ponudbe za dobavo raznega grafitna, do 16. septembra avtomobilskega materiala; 21. septembra metel in ščetk; 22. septembra raznih vijakov; 23. septembra centrifugalnega agregata. Pri isti upravi bo dne 17. septembra ofertalna licitacija za dobavo kartonskih patron za signalizacijo. 20. septembra slikarskega materiala; 22. septembra livarskega koksa; 23. septembra raznih zavočnic in vijakov; 26. septembra raznega šamotnega materiala in dne 27. septembra raznega gradbenega lesa.

Direkcija drž. rudnika v Vrtniku sprejema do 22. septembra ponudbe za dobavo smrekovega jamskega lesa; 29. septembra raznih verig in tlačene lepenke.

Komanda pomorskega arzenala v Tivtu sprejema do 24. septembra ponudbe za dobavo grafitnih loncev in grafitne podloge, razne pločevine, bele kovine, 28. septembra brodskih svetilk in drugega električnega materiala, raznih žarnic ter raznega jedilnega pribora.

LICITACIJE

Dne 17. septembra bo v pisarni Tehnične komisije št. 3 v Škofiji Lokl licitacija za dobavo 494 m³ smrekovih hlodov.

Dne 26. septembra bo v pisarni Tehnične komisije št. 1 na Vrhniki pismena licitacija za dobavo nafte, petroleja, bombaža, olja, kolofonije.

Dne 28. septembra bo pri Direkciji pomorskega prometa v Splitu licitacija za dobavo raznih vrvi.

Dne 3. oktobra bo pri ekonom. odd. gen. direkcije drž. železnic v Beogradu licitacija za dobavo 310.000 kg nafte.

Dne 8. oktobra bo pri ekonom. odd. štaba mornarice v Zemunu pismena licitacija za dobavo 4000 ton premoga.

Dne 26. oktobra bo pri Upravi policije v Zagrebu licitacija za dobavo bluz, 27. oktobra za dobavo kap in dne 28. oktobra za dobavo pletenic iz srebrne žice in svilene žice; dne 4. novembra za dobavo

materiala za popravilo uniform; dne 5. novembra za dobavo paradnih bluz in pletenic in dne 3. decembra za dobavo paradnih bluz.

PRODAJA

V štabu dravskega žandarmerijskega polka v Ljubljani bo dne 29. septembra prodaja raznih starih krp in iznošenih vojaških čevljev.

(Predmetni oglasi so v pisarni Zbornice za TOI v Ljubljani na vpogled.)

Danes se zaključi velesejem

Lepo vreme v nedeljo je privabilo ta dan na velesejem obilo ljudi. Poleg vseh velesejskih razstav je bila zlasti privlačna točka tekma harmonikarjev. Velika privlačnost pa je bilo tudi nagradno žrebanje. Pripravljena krasna in številna darila so privabila polno ljudi na velesejem. Da je vladalo izredno zanimanje za fotografsko in umetnostno razstavo, ni treba niti posebej omenjati, kakor je že samo po sebi razumljivo stalno zanimanje občinstva za lepo pohištvno razstavo.

V soboto je obiskal velesejem

notranji minister dr. Anton Korošec. Pri vходу ga je pozdravil v imenu velesejske uprave ravnatelj dr. Dular. Minister dr. Korošec je prišel na velesejem čisto sam in si tudi sam ogledal vse razstave, ki so ga zelo zadovoljile.

Odveč je govoriti, da je bilo v nedeljo posebno živahno tudi na veseliščnem prostoru, kjer vzbujala seveda največjo pozornost prvovrstni variété. Kdor si ga ni ogledal, je v resnici nekaj zamudil.

Omenili bi le še, da je bil letošnji jesenski velesejem tudi v kupčijskem oziru zelo zadovoljiv.

Kje bi morali predvsem obratovati motorni vlaki

Na vse zadnje je le razveseljivo, da so začeli na naših železnica obratovati motorni vlaki. Mislimo pa, da se zopet ni stvar dobro premislila in da zato ni nič čudnega, če so prišla razna zaračaranja.

Prvi motorni vlaki so se uvedli na progi Sarajevo—Dubrovnik. Pri vseh prednostih, ki jih nudi vožnja s temi vlaki, pa se je izkazalo, da se ti vlaki ne rentirajo, ker se jih le malo ljudi poslužuje. Vzrok je pač v tem, ker je vožnja s temi vlaki predraga (samo 2. razred + poseben dodatek) in ker ljudje teh vlakov še niso vajeni. Treba je namreč upoštevati to, da je bogatih turistov, ki bi se vozili v vlakih, pri nas zelo malo. Kar je premožnejših ljudi, pride k nam z avtomobili. Od domačih turistov je zopet zelo malo takšnih, ki bi plačevali celo karto 2. razreda plus dodatek za vožnjo na počitnice, ne glede na to, da je pri motornih vlakih tudi s prtljago težavno.

A mnogi se tudi boje voziti po naših železnica z nad 100 km hitrostjo na uro, saj so več ko enkrat slišali, da brzovlakovi zaradi slabih prog ne smejo voziti več ko 60 km na uro. Vse to je treba upoštevati!

Zato bi bilo mnogo bolj pametno, če bi se motorni vlaki uvedli najprej na mnogo frekventiranih

krajših progah. Prvič bi se tu vlaki prav gotovo rentirali, drugič pa bi se na ta način na motorne vlake navadili. Tako bi se n. pr. motorni vlaki iz Ljubljane na Jesenice, v Kamnik, Vrhniko gotovo obrestovali, ker je na teh progah promet res velik.

Tu pa bi bili ti vlaki res ekonomični. Za en vagon je na teh progah vedno dovolj potnikov, ne pa za štiri ali celo več vagonov. Sedanji potniški vlaki se že zaradi lastne teže rentirajo šele takrat, kadar so že skoraj prenapolnjeni, dočim bi lahki motorni vlaki pomenili silno pocenitev vožnje.

Poleg tega pa bi se ljudje na kratkih progah navadili na motorne vlake in potem bi se vozili tudi na daljše proge. A tudi za naše železniško osebje je treba nekaj časa in izkušenj, da se na te vlake navadi. Zato najprej na kratke in res frekventirane proge, potem šele na dolge proge!

Zunanja trgovina

Na Madžarskem je nastalo zaradi prevelikega izvoza koroze, veliko pomanjkanje koroze. Madžarska narodna banka je dala za nakup koroze v tujini na razpolago deviz za 20.000 funtov.

Mednarodna poraba bele pločevine je v 1. polletju dosegla le 115 (lani 225) milijonov ton. Tudi v

Juliju se je padanje nadaljevalo na 214.000 (lani 378.000 ton). Vzrok je lanska nadprodukcija, zlasti v USA in Angliji, pa tudi manjša svetovna sadna letina, ki kaže slabše za promet konserv.

Rudarska gospodarska skupina poroča, da je nemška proizvodnja premoga narasla od 14,87 (lani 15,40) v juniju na 15,76 (lani 15,92) milijona ton v juliju, v 7 mesecih pa na 108,2 proti lanski količini 105,2. Rjavega premoga pa je pridobila v juniju 15,51 (lani 15,15) in v juliju 16,5 (16,05) in v vseh 7 mesecih 110 (103) milijonov ton.

Romunija je prepovedala izvoz konoplje, preje in jutnih vreč, in sicer s takojšno veljavo odredbe, ker je blaga na domačem trgu premalo.

Doma in po svetu

Velik narodni tabor je bil v nedeljo v Črensovcih v Slov. Krajinji v proslavo 20letnice osvoboditve in priključitve Slov. Krajine k Jugoslaviji. Kakor poroča »Ponedeljski Slovenec« se je udeležilo slavnostnega sprejema 8000 ljudi, v špalirju pa je bilo 10.000 ljudi. Na predvečer je bila odkrita spominska plošča na »Našem domu« v proslavo 25letnice »Novin«, ki jih je začel 1. 1913. Izdajati župnik Klekl. V soboto je prišel v Črensovece notranji minister dr. Korošec v spremstvu bana dr. Natlačen in drugih. Bil je sprejet silno navdušeno. V nedeljo je bil velik sprejod na zborovališče, nato pa je bilo za črensovsko farno cerkvi veliko zborovanje, ki ga je vodil zaslužni voditelj Slovenske Krajine župnik Jožef Klekl. Po kratkem pozdravnem govoru Jožefa Klekla je povzel viharno pozdravljen besedo

notranji minister dr. Korošec. Stoletja in stoletja je bila Slovenska Krajina odtrgana od nas in šele pred 20 leti se je zopet mogla k nam pridružiti in sedaj je naša, da je nihče ne odtrga od nas. Ni res, da bi prirejali sedaj tabore zaradi bližnjih volitev, ker nismo v volivni dobi. Tabore prirejamo le zato, da pokažemo svoja nacionalna in patriotska čustva ter da pred vsem svetom izjavimo svojo vdanost kralju. Slovenska Krajina je slovenska zemlja, saj živi tu 83 tisoč 110 Slovencev in le 7.657 Madžarov, ki jih pa ne zatiramo. Naše narodne manjšine pa je na Madžarskem mnogo več, in sicer 6087 Slovencev, 150.312 Bunjevcev in Šokev ter 6078 Srbov. Ti naši bratje si želijo isto, kar žele Madžari v Jugoslaviji. Zidov je v Prekmurju 476, vseh Židov v Jugoslaviji pa 70.000. Toda v Jugoslaviji židovskega vprašanja ni. Zidje imajo polno zaščito zakonov. Kar se pa tiče priseljevanja Židov, pa mora reči, da si nobena država ne želi okrepitve svojih manjšin. Po tem se mora raynati tudi Jugoslavija. Nato se je spominjal minister Korošec zaslug »Novin«, ki praznujejo letos svojo 25letnico, ter je zahvalil vsem, ki so delali za nacionalno utrditev Slov. Krajine, zlasti pa za služnemu voditelju Jožefu Kleklu. Za dr. Korošcem so govorili še ban dr. Natlačen, prelat dr. Slavič in drugi.

V nedeljo je bila v Ptujju skupščina CMD v spomin na 30letnico one znamenite skupščine, ko so bili oni znani ptujski dogodki, katerim so sledili znameniti septembrski dogodki v Ljubljani. Zato je vladalo za skupščino veliko zanimanja.

V nedeljo je bila v Ptujju skupščina CMD v spomin na 30letnico one znamenite skupščine, ko so bili oni znani ptujski dogodki, katerim so sledili znameniti septembrski dogodki v Ljubljani. Zato je vladalo za skupščino veliko zanimanja.

nje. V soboto zvečer je bil zaupni shod v Mladiki, v nedeljo dopoldne pa po veličastnem sprejodu skupščinarjev skozi mesto glavna skupščina v lepo okrašenem mestnem gledališču. Skupščino je vodil prvomestnik inž. Janko Mačkovek, naš znani narodno-obrambni delavec. Pozdravil je vse številne zastopnike oblasti in kulturnih ter nacionalnih organizacij, nato pa podal svoje lepo sestavljeno in z globoko ljubeznijo prežeto predsedniško poročilo. V njem je opominal, kako ravno sedanja politična napetost dokazuje potrebo nar.-obrambnega dela. Po pozdravih gostov je podal tajniško poročilo ravnatelj Gruden, ki je v svojem poročilu tudi temeljito obračunal z dr. Wernerjem, ki bi rad sfabričiral na štajerskem poseben narod »vindišerjev« ali »Vendov«. Po sprejetju vseh poročil in proračuna v višini 948.000 din ter nadomestnih volitvah je bila krasno uspeša skupščina zaključena. — Slovenci podpirajte CMD!

Predsednik vlade dr. Stojadinović je prišel v petek v Sarajevo, kjer se je udeležil proslave 30letnice športnega kluba »Slavije«, katere pokroviteljstvo je sprejel. Nato je odpotoval v Trebinje, kjer je bil slovesno položen temeljni kamen za novo gimnazijsko poslopje.

Z redom jugoslovanske krone 2. stopnje sta bila odlikovana univ. prof. dr. Lukman in dr. Aleš Ušeničnik. Cestitamo!

Za novega rudarskega glavarja v Ljubljani je imenovan inž. Ernest Čuček, dosedaj ravnatelj rudnika v Ljubliji.

Beograjska »Pravda« je bila ustavljena, ker se je ugotovilo, da so se tiskali v njeni tiskarni razni letaki, v katerih so se klevetali razni visoki funkcionarji, ker je dobivala denar iz tujine (baje 3'5 milijona din) in ker je bila trikrat v enem mesecu zaplenjena.

V Novem Sadu se je začel v soboto pravniški kongres. Kongresa se udeležujejo tudi zastopniki pravniških društev iz Češkoslovaške in Bolgarske.

Veleindustrialec Jan Bač'a je prišel na Bled, kjer živi njegova rodbina že nekaj dni. Obiskal je tudi Ljubljano.

Zagrebski pokojniški zavod bo začel delovati dne 1. decembra. Do takrat mora Pokojniški zavod v Ljubljani izročiti zagrebskemu vse svoje zavarovance, ki bivajo na območju zagrebskega zavoda.

Italijanska vojna ladja 10.000 tonska »San Giorgio« je prišla z mornariškimi gojenci na krovu v Šibenik, kjer ostane več dni.

Na vseh sarajevskih srednjih šolah je bilo vpisanih 6500 dijakov. V prvi razred se jih je vpisalo 1740.

V bitki za Hankov so dosegli Kitajci velik uspeh in zopet osvojili mesto Kvangsi, čeprav ga je branilo 10 izvrstno oboroženih japonskih divizij. Izgube Japoncev so bile zelo velike. Japonci izgube Kvangsija ne taje, zato pa poročajo o uspehih svoje vojske na drugih mestih. Bitka za mesto Tejang, ki traja že tri dni, pa se še nadaljuje z vso srditostjo. Znova so postali zelo aktivni kitajski četniki, da so morali Japonci poslati proti njim svoje rezervne čete.

Angleški državni dolgovi so od marca 1937. do 31. marca letos narasli za rekordno vsoto 229 milijonov funtov šterlingov, da so znašali navedenega dne že 8.026 milijonov funtov šterlingov. (Lani so torej narasli za približno 54 milijard din.)

Veliki fašistični svet se sestane v oktobru. Razpravljal bo predvsem o židovskem in o plemenskem vprašanju.

Pristaniški delavci v Marsellu so sprejeli pogoje, ki jih je predložil minister za javna dela ter se vrnili na delo.

Radio Ljubljana

Torek, dne 13. sept. 12.00: Baletna glasba (plošče) — 12.45: Poročila — 13.00: Napovedi — 13.20: Plošče — 14.00: Napovedi — 18.00: Radijski orkester — 18.40: O našem narodno-obrambnem delu, II. del (prof. E. Bojc) — 19.00: Napovedi, poročila — 19.30: Nac. ura — 19.50: 10 minut zabave — 20.00: Plošče — 20.30: Bachova ura. Sodelujeta: gđc. Silva Hrašovec (klavir) in radijski orkester — 21.15: Radijski orkester — 22.00: Napovedi, poročila — 22.15: Lahka glasba iz kavarne Nebotičnik.

Sreda, dne 14. sept. 12.00: Uvertire (plošče) — 12.45: Poročila — 13.00: Napovedi — 13.20: Šornov šramel-kvartet — 14.00: Napovedi — 18.00: Operetni napravi (plošče) — 18.40: Mladinska ura: Opazuj in poskušaj (prof. M. Adlešič) — 19.00: Napovedi, poročila — 19.30: Nac. ura — 19.50: Šahovski kotiček — 20.00: Pevski jazz-kvartet, citraški duet (Kosi-Skok) in Roman Petrovič (bariton solo) — 22.00: Napovedi, poročila — 22.15: Plošče.

Brez posebnega obvestila!

Vsem znancem, prijateljem in tovarišem sporočamo žalostno vest, da nas je danes po dolgem mučnem trpljenju za vedno zapustil naš dragi stric itd., gospod

Jvan Schuster

trgovski zastopnik.

Tihi blagoslov za blagopokojnim se vrši v ponedeljek dne 12. septembra 1938 ob 1/2 12. uri dopoldne v mrliški veži, Stara pot šte. 2, odkoder bodo zemeljski ostanki prepeljani na farno pokopališče v Dolenji Logatec, kjer se bo vršil pogreb ob 16. uri popoldne istega dne.

Ljubljana, dne 11. septembra 1938.

Prosimo tihega sožalja!

Žalujoči nečak:

Dr. Josip Kunc z družine